

แนวทางการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง
GUIDELINES FOR THE ENFORCEMENT OF THE LAW ON THE ARCHITECTURAL
PROFESSION URBAN DESIGNER

ศิวพงศ์ ทองเจือ

SIWAPHONG THONGJUA

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

siwaphong.t@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง และเพื่อวิเคราะห์แนวทางการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ในพื้นที่ศึกษาจังหวัดพังงาและภูเก็ต โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ 2 ขั้นตอน คือ 1) การวิจัยเอกสาร ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล และ 2) การวิจัยภาคสนาม ด้วยวิธีการสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน และประชุมแบบปรึกษาหารือคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ระบบกลไกการบังคับใช้กฎหมายวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) หน่วยงานที่บัญญัติกฎหมาย คือ สภาสถาปนิก 2) หน่วยงานที่กำกับดูแลการใช้บังคับกฎหมาย คือ กรมโยธาธิการและผังเมือง และหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัด คือ สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง สำนักงานที่ดิน สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และ 3) หน่วยงานที่ปฏิบัติตามกฎหมาย คือ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละระดับภายในจังหวัด โดยมีแนวทางในการสร้างระบบและกลไกการบังคับใช้กฎหมาย 3 แนวทาง คือ 1) การสร้างการรับรู้ความเชี่ยวชาญของสถาปนิกแต่ละสาขาวิชาชีพระหว่างหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น 2) การประสานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่บัญญัติกฎหมาย บังคับใช้กฎหมาย และปฏิบัติตามกฎหมาย จัดทำคู่มือและแนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก และ 3) การสร้างเสริมความเข้มแข็งขององค์กรวิชาชีพที่มีเอกภาพ ทั้ง 4 สาขาวิชาชีพ

คำสำคัญ: การบังคับใช้กฎหมาย, พระราชบัญญัติสถาปนิก, วิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม, สถาปัตยกรรมผังเมือง, สถาปนิกผังเมือง

Abstract

The purpose of this research was to study the law on the architectural profession urban designer and to analyse of guidelines for the enforcement of the law on the architectural profession urban designer at Phang Nga and Phuket provinces. The research was using a 2-step qualitative research process including 1) documentary research by data collection and data analysis methods, and 2) field research by query the main agency, in-depth interviews for 20 people, and organize consultation meeting with relevant committees. The results found that, the mechanism system of the enforcement of the law on the architectural profession urban designer have related agencies including of 1) The legislative body was the architect council 2) enforcement of the law were department of public works and town & country planning and provincial government agencies were department of public works and town planning, department of lands, department of natural resources and environment, and department of disaster prevention and mitigation, and 3) law enforcement agencies were department of local administration, department of local administration in the province. There are 3 guidelines to build the enforcement of the law including 1) build awareness of the expertise of architects professional with government agencies, provincial government agencies, and local government agencies. 2) Coordinate between

the legislative body, enforce the law, and law-abiding. Prepare manuals and guidelines for the performance of officer according to the architect act. 3) Strengthening of professional organizations with unity of 4 professionals.

Keywords: Law Enforcement, Architect Act, Architectural Profession, Urban Design, Urban Designer

1. บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรมรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ โดยทำหน้าที่เป็นหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบนิติบุคคลในการกำกับดูแล จัดทำมาตรฐานองค์ความรู้ในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม โดยเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมของผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม รวมถึงการส่งเสริมผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมทั้ง 4 สาขาในการยกระดับการแข่งขันของประเทศ โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวมีสาระสำคัญครอบคลุมใน 8 หมวด ตั้งแต่ วัตถุประสงค์ อำนาจหน้าที่ของสภาสถาปนิก ข้อกำหนดของสมาชิกภาพ องค์ประกอบของคณะกรรมการและการดำเนินการ การออกข้อบังคับ การควบคุมการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม การกำกับดูแลและบทกำหนดโทษ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติสถาปนิกในมาตรา 5 ได้ระบุว่า “ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ในฐานะสภานายกพิเศษ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้” ต่อมาจึงได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 เป็นกฎหมายฉบับรองภายใต้พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 โดยได้กำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมไว้ 4 สาขา ได้แก่ สาขาสถาปัตยกรรมหลัก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง สาขานิติสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ อาศัยอำนาจพระราชบัญญัตินี้และมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายตั้งแต่นั้นมา

สภาสถาปนิกจึงเป็นองค์กรวิชาชีพที่มีพระราชบัญญัติดูแลโดยเฉพาะ ถือเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับและควบคุมผู้ที่ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมทุกสาขา แต่ไม่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดการปฏิบัติโดยตรง หน่วยงานที่มีอำนาจในการบังคับใช้และปฏิบัติตามกฎหมายพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 คือ กรมโยธาธิการและผังเมือง ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 จึงมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 1571/2562 เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 คำสั่งฉบับนี้มีขึ้นเพื่อแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 ตามข้อ 3 จะมีการกำหนดไว้ว่า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามข้อ 2 มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้ 3.1 ตรวจสอบและกำกับดูแลการดำเนินงานของสภาสถาปนิก และการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมทุกสาขา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 3.2 รายงานผลการตรวจสอบตามข้อ 3.1 และรวบรวมข้อเท็จจริง เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อปรากฏว่ามีผู้กระทำความผิด หรือฝ่าฝืนพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 เพื่อเสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในฐานะสภานายกพิเศษ พิจารณาสั่งการต่อไป 3.3 ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่สภานายกพิเศษมอบหมายตามมาตรา 66 และมาตรา 67 แห่งพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ซึ่งก็หมายความว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543” จะพิจารณาตรวจสอบและกำกับดูแลการดำเนินงานของสภาสถาปนิก และการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมทุกสาขา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ก็จะต้องพิจารณาให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 ด้วย

โดยมีลำดับศักดิ์ของกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ตามลำดับดังนี้ 1) พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 2) กฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 3) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 1571/2562 เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 4) ข้อบังคับมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2558 และประกาศมาตรฐาน สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง พ.ศ.2558 และข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยหลักเกณฑ์ของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับ พ.ศ.2564 จากลำดับศักดิ์ในการออกกฎหมายดังกล่าวแต่ละฉบับนั้นเป็นที่รับรู้กันเฉพาะในหมู่ผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมที่ตนเองมีสิทธิในการประกอบวิชาชีพเท่านั้น ส่วนพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 มิได้มีการมอบหมายหรือคู่มือการปฏิบัติงานตรวจสอบผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรมตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย นอกจากนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวมิได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยในการตรวจสอบและกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมทุกสาขา เนื่องจากไม่มีความเข้าใจในตัวกฎหมายดังกล่าว รวมถึงไม่มีแนวทางซักซ้อมความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายและ

แนวทางการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง
ศิวพงศ์ ทองเจือ

บทกำหนดโทษที่ชัดเจนของผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลกฎหมายตามพระราชบัญญัติของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามกฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 โดยส่วนใหญ่ไม่ได้รับทราบถึงกฎหมายวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมของ สถาปนิกทั้ง 4 สาขาตามที่กล่าวมา

จากสถิติข้อมูลสภาสถาปนิก มีสถาปนิกผู้ที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง จำนวน 669 คน (ข้อมูลวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565) ซึ่งจำนวนสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นทุกปีแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามวิชาชีพ สถาปัตยกรรมควบคุม ตามประเภทและลักษณะงานที่กฎหมายได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะงานออกแบบวางผังจัดสรรที่ดินและงานออกแบบวาง ผังพื้นที่กลุ่มอาคารที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 30,000 ตารางเมตรขึ้นไป จึงต้องทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์สาเหตุ และสร้างระบบกลไกของ การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง เพื่อให้เป็นแนวทางที่สภาสถาปนิก และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องได้อาศัยอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย สามารถนำระบบและกลไกทาง กฎหมายมาบังคับใช้ในการควบคุม กำกับ ดูแลการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกแต่ละสาขาให้สอดคล้องกันทุกระดับ รวมถึงการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งขององค์กรทางวิชาชีพสภาสถาปนิก และผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผัง เมือง ได้ปฏิบัติตามข้อเสนอนี้ในแนวทางเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเจตนารมณ์ของวิชาชีพเฉพาะ

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษากฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง
- 2) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นถึงการศึกษากฎหมายวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง โครงสร้างทางการปกครองหน่วยงาน ราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และแนวทางการสร้างระบบกลไกในกระบวนการเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วย วิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง โดยใช้แนวคิดการปกครองระดับจังหวัดเป็นพื้นที่กรณีศึกษา เทคนิคการจัด ประชุมแบบปรึกษาหารือและเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

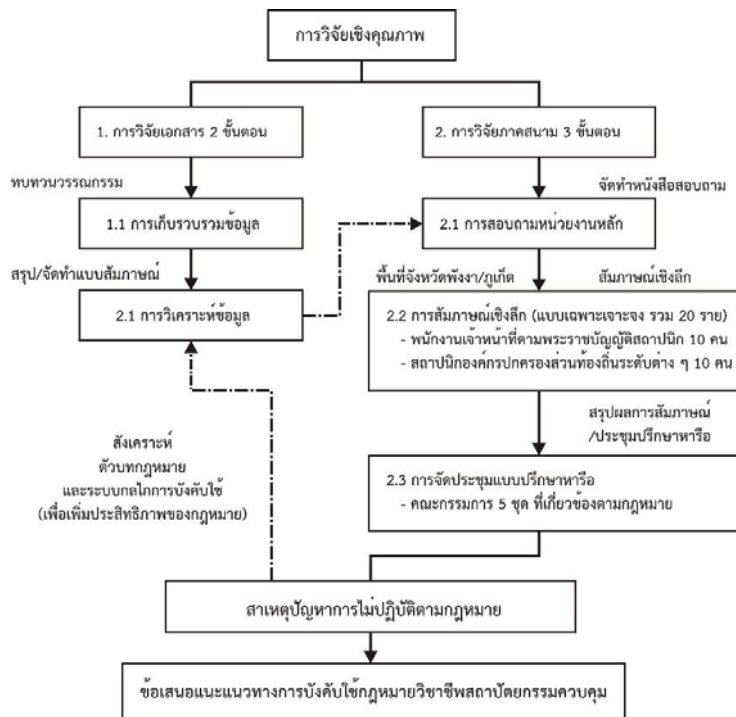
3. วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษากฎหมายวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง และแนวทางการบังคับใช้ กฎหมายของหน่วยงานภาครัฐ และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 เพื่อให้เกิดการปฏิบัติวิชาชีพของสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง โดยใช้พื้นที่ศึกษาจังหวัดพังงาและภูเก็ต โดยระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน (รูปที่ 1) ดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

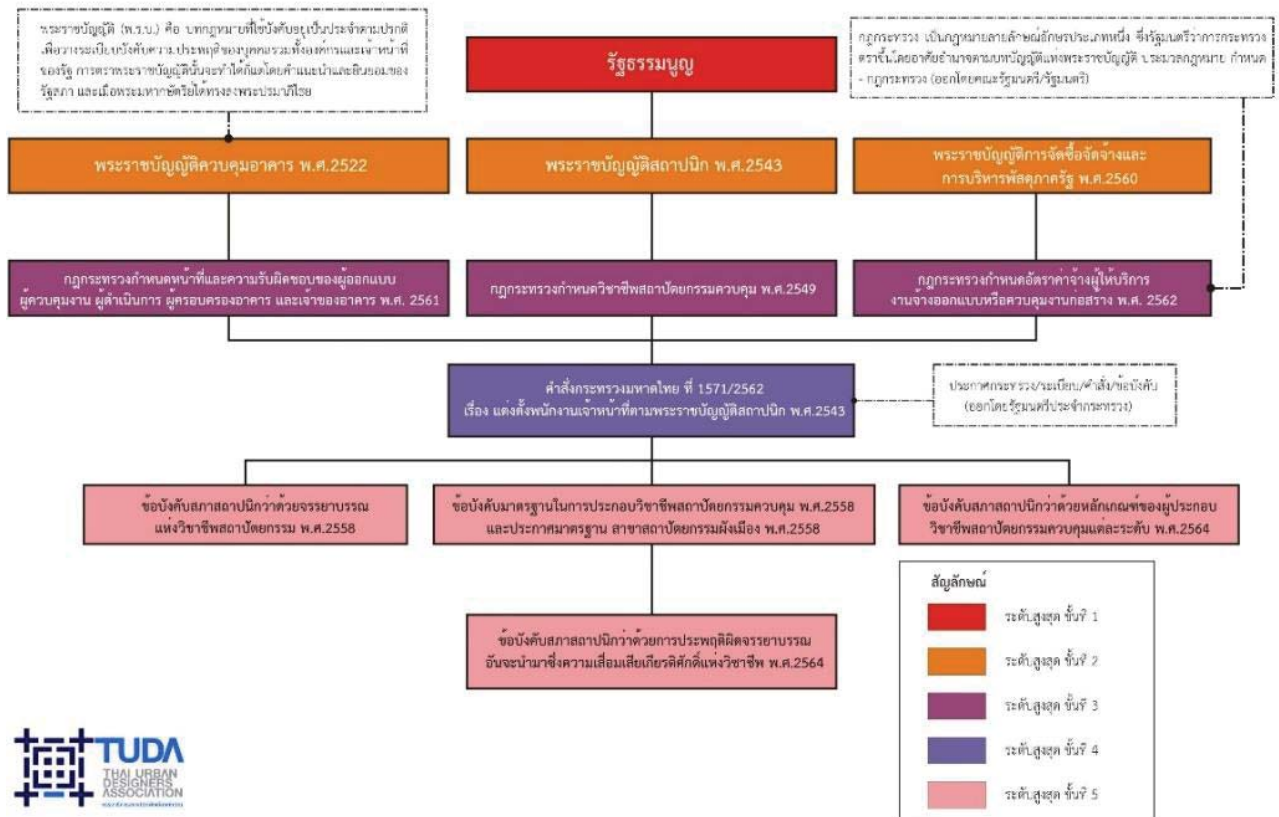
3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมเอกสาร ข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมือง จากแหล่ง ต่าง ๆ คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นเอกสารข้อมูลด้านกฎหมายที่มีในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543, คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 1571/2562 เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543, กฎกระทรวงกำหนด วิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549, ข้อบังคับมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2558 และประกาศมาตรฐาน สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง พ.ศ.2558 และข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยหลักเกณฑ์ของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับ พ.ศ.2564 โดยเรียงตามลำดับศักดิ์ของกฎหมายแต่ละฉบับ (รูปที่ 2-3)

3.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ เพิ่มเติม โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมือง และเปรียบเทียบตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา การเชื่อมโยงข้อมูล เพื่อสรุป ประเด็นของกฎหมายแต่ละฉบับ

รูปที่ 1 แสดงระเบียบวิธีวิจัย (ที่มา: ผู้วิจัย)

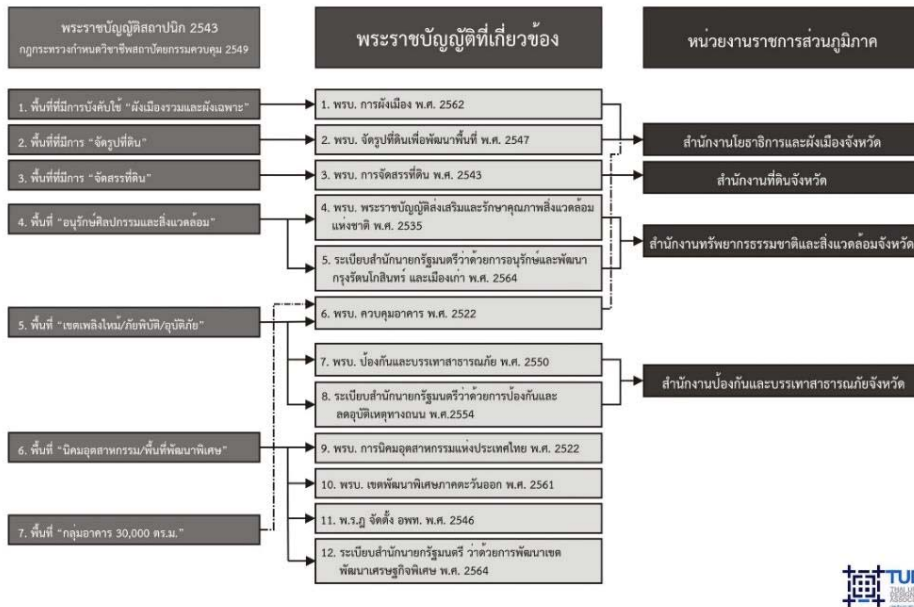
แผนผังแสดงศักดิ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง

รูปที่ 2 แสดงศักดิ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง (ที่มา: ผู้วิจัย)

แนวทางการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง
ตีพิมพ์ครั้งที่ 2

รูปที่ 3 แสดงกฎหมายอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ. 2549 สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง (ที่มา: ผู้วิจัย)

3.2 ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยภาคสนาม (Field Research)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎหมายวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ซึ่งมีความสำคัญต่อการตอบคำถามแนวทางการบังคับใช้กฎหมาย และเสนอแนะความคิดเห็นในทุกแง่มุมของปัญหาตามระบบการปกครอง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการในการวิจัยภาคสนามไว้ 3 วิธี คือ

3.2.1 การสอบถามหน่วยงาน (Discussion Book) ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายวิชาชีพ ได้แก่ กรมที่ดิน กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) จำนวน 7 หน่วยงาน โดยการทำหนังสือขอหรือตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมือง เพื่อใช้สำหรับการอ้างอิงให้รับทราบและยืนยันคำตอบจากหน่วยงานราชการส่วนกลางในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว

3.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ 1) รองผู้ว่าราชการจังหวัด 2) โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด 3) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด 4) นักวิชาการสิ่งแวดล้อมสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด 5) ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 6) สถาปนิกในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับต่าง ๆ รวมจำนวน 20 ราย ในพื้นที่จังหวัดพังงาและภูเก็ต แบ่งเป็นจังหวัดละ 10 ราย โดยสัมภาษณ์สาเหตุเกี่ยวกับสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง

3.2.3 การประชุมแบบปรึกษาหารือ (Consultation Meeting) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล และจัดประชุมกลุ่มในการประชุมแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตามกฎหมายวิชาชีพโดยตรง จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมจังหวัดภูเก็ต 2) คณะทำงานกรมการสถาปนิกทักซิณ (ศูนย์ภูเก็ต) 3) คณะกรรมการสถาปนิกผังเมืองทักซิณ 4) คณะกรรมการสมาคมสถาปนิกผังเมืองไทย และ 5) ผู้แทนกรมการสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง เพื่อพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับหลักกฎหมาย ช่องว่างของกฎหมาย ข้อจำกัดของกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย กระบวนการในการดำเนินคดีตามกฎหมาย และกระบวนการในการคุ้มครองผู้ประกอบการวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง และจรรยาบรรณของผู้ที่ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมทุกสาขา และสรุปผลเพื่อวิเคราะห์สาเหตุปัญหาและแนวทางการบังคับใช้วิชาชีพที่ได้จากการสอบถามหน่วยงานหลักและการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้วิจัย

4. ผลการวิจัย

สำหรับแนวทางการบังคับใช้กฎหมายวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง สำหรับประเทศไทยหลังจากมีการประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 ได้กำหนดไว้ว่าสาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง มีประเภทออกแบบวางผังงานจัดสรรที่ดินทุกขนาด และพื้นที่กลุ่มอาคารที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 3 ไร่มีตารางเมตรขึ้นไป จะต้องเป็นสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมืองเป็นผู้ออกแบบวางผังและลงนามเพื่อรับรองในแบบแผนผังที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตการทำงานดังกล่าว โดยปกติงานประเภทนี้มักเป็นการว่าจ้างโดยภาคเอกชน นักลงทุนและนักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ

4.1 กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมือง

ได้แก่ 1) สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด 2) สำนักงานที่ดินจังหวัด 3) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และ 4) สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ถือเป็นหน่วยงานหลักที่เกิดขึ้นภายใต้กฎหมาย หรือพระราชบัญญัติฉบับหลักต่าง ๆ ที่ต้องดูแลและบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงาน หากไม่มีการระบุดุลการที่ต้องทำงานตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวที่ชัดเจนตามกฎหมายวิชาชีพแล้ว จะไม่มีการปฏิบัติตามกฎหมายเกิดขึ้น เนื่องด้วยกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ได้อยู่ในหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ที่ต้องดูแล หรือบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมาย

4.2 กลุ่มผู้กำกับดูแลการประกอบวิชาชีพสถาปนิก

คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 ซึ่งไม่ได้มีคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติตามคำสั่งทางการปกครองที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ ในการกำกับดูแลที่ชัดเจน รวมถึงพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 โดยส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษากฎหมาย หรือไม่มีความเข้าใจในขอบเขตงานของสถาปนิกแต่ละสาขาที่ชัดเจนเพียงพอต่อการปฏิบัติในการควบคุม กำกับดูแล

4.3 กลุ่มผู้ที่ต้องการใช้บริการวิชาชีพสถาปนิก

จากการที่ผู้ประกอบการต้องการใช้สถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ในการวางผังออกแบบโครงการจัดสรรที่ดินหรือพื้นที่ กลุ่มอาคารตั้งแต่ 3 ไร่มีตารางเมตรขึ้นไป ในอดีตสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมหลักจะเป็นผู้ให้บริการวางผังออกแบบ ต่อมาเมื่อมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของศาสตร์ด้านการวางแผนและออกแบบเมือง มีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการวางผังออกแบบซึ่งได้กลายเป็นวิชาชีพอีกสาขาที่เรียกว่า “การออกแบบเมือง” หรือ “Urban Design” ซึ่งเป็นสถาปนิกที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านการวางแผนและออกแบบเมือง (Urban Planning and Design) ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ นักลงทุน จึงไม่ทราบว่าจะต้องใช้สถาปนิกสาขาใดในการออกแบบผังโครงการจัดสรรที่ดิน และพื้นที่กลุ่มอาคารที่มีพื้นที่ 3 ไร่มีตารางเมตรขึ้นไปในการออกแบบวางผังการพัฒนาที่ดินและโครงการอสังหาริมทรัพย์ในรูปแบบแนวราบและแนวตั้ง ซึ่งเข้าใจเพียงว่ามีสถาปนิกมีเพียงสาขาสถาปัตยกรรมหลักสาขาเดียว

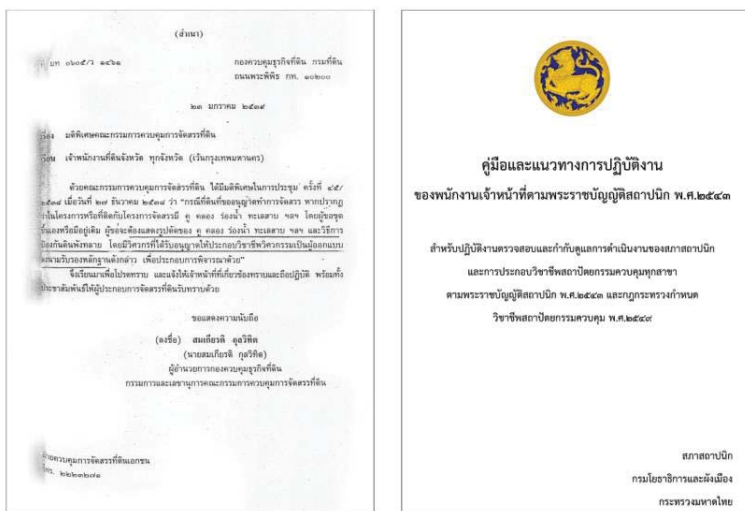
โดยทั้ง 3 กลุ่ม ไม่ได้มีความเข้าใจโดยตรงต่อวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมของสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ตามบทบาท หน้าที่และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติวิชาชีพอย่างถ่องแท้ เช่น โครงการจัดสรรที่ดิน โครงการจัดรูปที่ดิน และโครงการวางผังกลุ่มอาคารที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 3 ไร่มีตารางเมตรขึ้นไป ที่ยังคงเป็นสถาปนิก สาขาอื่น ๆ ในการจัดทำประเภทงานดังกล่าว โดยทั้ง 3 ประเภทงานที่กล่าวมานั้น จะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดินของภาคเอกชนเป็นหลัก ในปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง จะมีความคาบเกี่ยวกับกฎหมายของหน่วยงานอื่น ๆ อีก 12 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2562, พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ.2547, พระราชบัญญัติจัดสรรที่ดิน พ.ศ.2543, พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522, พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550, พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522, พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ.2561, พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2546, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนารูปร่างทัศนทัศน์ และเมืองเก่า พ.ศ.2564, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน พ.ศ.2554, และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ.2564

สำหรับการนำกฎหมายที่มีในปัจจุบันมาบังคับใช้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับอยู่แล้วนั้น ยังคงน่าจะมีปัญหาต่อการบังคับใช้ภายหลังและขาดประสิทธิภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานที่มีภารกิจความกฎหมายที่แตกต่างกัน การพิจารณาถึงปัญหานี้จึงจำเป็นต้องพิจารณาทั้งในเรื่องของหลักกฎหมายทางการปกครอง และลำดับศักดิ์กฎหมาย ช่องว่างของกฎหมายหรือข้อจำกัดของกฎหมายกระบวนการดำเนินคดีตามกฎหมาย และกระบวนการในการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยต้องมีความชัดเจนเหมาะสมและเพียงพอต่อสภาพปัญหาในการ

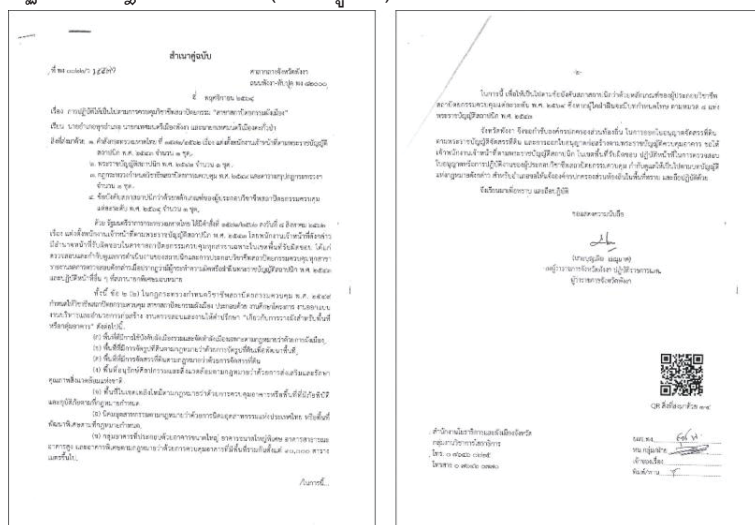
แนวทางการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง
ศิวพงศ์ ทองเจือ

บังคับใช้ และการแสวงหาประโยชน์จากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว การศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อจะได้ทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง บุคคล ชุมชน สังคมและสภาพแวดล้อมเมืองที่เกิดจากความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้ประกอบวิชาชีพโดยตรง และเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายต่อไป

ทั้งนี้ กฎหมายที่มีอยู่ดังกล่าวต้องมีการสร้างความเข้าใจหรือเชื่อมโยงซึ่งกันและกันในระดับของหน่วยงานผู้ออกกฎหมาย หน่วยงานผู้บังคับกฎหมาย และหน่วยงานผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย ให้มีความชัดเจนโดยการประชุมอย่างเป็นทางการของ 3 หน่วยงานหลักดังกล่าวมา และจัดทำหนังสือแจ้งเวียนหน่วยงานราชการในสังกัด รวมถึงการออกคู่มือและแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อเป็นมาตรการในการใช้บังคับกฎหมายและกำกับดูแลการปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยบทบาทของสภาสถาปนิก สมาคมสถาปนิกผังเมืองไทย และกรมการศึกษานอกนิกมภาคที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นจากการรวบรวมของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เกี่ยวกับองค์ความรู้วิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมืองอย่างสม่ำเสมอ (รูปที่ 3-4)

รูปที่ 4 แสดงการจัดทำหนังสือแจ้งเวียนและคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานส่วนกลางไปยังหน่วยงานส่วนภูมิภาคเพื่อใช้บังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายวิชาชีพ (ที่มา: ผู้วิจัย)

รูปที่ 5 แสดงหนังสือคำสั่งให้ปฏิบัติตามกฎหมายวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ออกโดยจังหวัดพังงา (ที่มา: ผู้วิจัย)

5. อภิปรายผล

5.1 ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์สาเหตุ

สาเหตุสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 2) โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด 3) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด 4) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด 5) ปลัดเทศบาลนคร 6) ปลัดเทศบาลเมือง และ 7) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และ 8) สถาปนิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในจังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ต รวมจำนวน 20 ราย

5.2 ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลมาจัดประชุมใน 2 รูปแบบ ดังนี้

5.2.1 การจัดประชุมแบบปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการต่อที่ประชุมต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง

ได้แก่ 1) คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจังหวัดภูเก็ต (คชก. จ.ภูเก็ต) และ 2) การประชุมคณะกรรมการสมาคมสถาปนิกผังเมืองไทย และตัวแทนจากคณะกรรมการสภาสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง และกรมการธิการสถาปนิกผังเมืองส่วนภูมิภาค เพื่อนำเสนอปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย อัตราค่าบริการวิชาชีพ และการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้มีการใช้งานสถาปนิกหรือผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและถูกต้องตามประเภทงานตามที่กฎหมายกำหนด

5.2.2 การจัดประชุมแบบปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมือง

ได้แก่ 1) พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 2) คณะทำงานกรมการธิการสถาปนิกทักซิณ (ศูนย์ภูเก็ต) และ 3) คณะกรมการธิการสถาปนิกผังเมืองทักซิณ (ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต) 4) ภูมิสถาปนิก 5) นักลงทุน หรือนักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายวิชาชีพ ประเภทงานและแนวทางการปฏิบัติและบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมือง อัตราค่าบริการวิชาชีพ โดยเป็นการประชุมแบบปรึกษาหารือ จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 เป็นการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง และผู้ประกอบการด้านอสังหาริมทรัพย์ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ.2565 เวลา 13.30 – 15.30 น. ในหัวข้อ “การคิดค่าบริการวิชาชีพงานจัดสรรที่ดินและงานวางผังกลุ่มอาคาร 30,000 ตารางเมตร สำหรับสถาปนิกผังเมือง” ผ่านระบบการประชุมออนไลน์ และครั้งที่ 2 เป็นการประชุมระหว่างหน่วยงานวิชาชีพในพื้นที่ คือ คณะทำงานกรมการธิการสถาปนิกทักซิณ (ศูนย์ภูเก็ต) และคณะกรมการธิการสถาปนิกผังเมืองทักซิณ (ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต) เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2565 เวลา 17.00 – 18.30 น. ในหัวข้อ “การประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นเรื่องค่าบริการวิชาชีพการวางผังจัดสรรที่ดินในขอบเขตงานสถาปนิกผังเมือง” ภายใต้กรอบความร่วมมือของ 2 องค์กรวิชาชีพ ผ่านระบบการประชุมออนไลน์

จากสรุปผลการประชุมพบว่า กฎหมายและระบบกลไกในการบังคับใช้กฎหมายวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่มได้แก่ 1) หน่วยงานที่บัญญัติกฎหมาย คือ สภาสถาปนิก 2) หน่วยงานที่กำกับดูแลบังคับกฎหมาย คือ กรมโยธาธิการและผังเมือง และ 3) หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคอื่น ได้แก่ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และหน่วยงานที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด โดยขาดการประสานงานแจ้งเวียนหนังสือสั่งการไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัดทุกระดับองค์กร อาทิ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา นอกจากนี้ควรมีการจัดทำคู่มือและแนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 ให้แต่ละจังหวัดเพื่อกำกับดูแลและปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 โดยเฉพาะสาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ได้กำหนดให้การวางผังพื้นที่หรือกลุ่มอาคารมีพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายแต่ละฉบับกับหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้กฎหมายไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างทั่วถึงเนื่องด้วยจากการที่สภาสถาปนิก มิได้ดำเนินการชี้แจงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าว รับทราบถึงบทบาทหน้าที่ และความเชี่ยวชาญของสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ให้หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคที่ดูแลกฎหมายของตนเองรับทราบ จึงจำเป็นต้องกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติวิชาชีพสาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ในกฎหมายดังกล่าวด้วยเพื่อแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง และก่อให้เกิดการออกแบบพื้นที่หรือกลุ่มอาคารตามความเชี่ยวชาญของสถาปนิกแต่ละสาขาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามกฎหมาย

โดยกฎหมายยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ จึงก่อให้เกิดปัญหาในการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การเพิกเฉย หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงการใช้อำนาจตามกฎหมายในแต่ละหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคตามแต่ละจังหวัดที่มีความแตกต่างกัน

สำหรับแนวทางการสร้างระบบและกลไกการบังคับใช้กฎหมายโดยการวิเคราะห์ตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือถามตอบข้อหารือส่งไปตามกระบวนการพิจารณาของแต่ละหน่วยงานราชการส่วนกลางที่กำกับดูแลกฎหมายของตนเอง ผนวกกับการสรุปผลการสัมภาษณ์ พบว่า การส่งเสริมมาตรการใช้บังคับกฎหมายในปัจจุบันไม่ได้ทำให้ผู้ว่าจ้างที่ต้องการใช้บริการสถาปนิกหรือผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง เห็นความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญที่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้บังคับใช้กฎหมายไม่สามารถปฏิบัติตามได้ อีกทั้งหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 โดยตรง จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายวิชาชีพอีก 3 สาขา ไม่บรรลุเป้าหมายในการประกอบวิชาชีพและก่อให้เกิดสภาพปัญหาในการปฏิบัติวิชาชีพของสถาปนิกผู้ที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม โดยขอบเขตงานมีการยื่นแบบขออนุญาตกับท้องถิ่น เพียงสาขาสถาปัตยกรรมหลักสาขาเดียว มีผลทำให้ 3 สาขาที่เหลือ ได้แก่ สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง สาขาภูมิสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ ไม่ได้มีผลทางกฎหมายให้ต้องปฏิบัติ โดยมีแนวทางในการสร้างระบบและกลไกการบังคับใช้กฎหมาย 3 แนวทางดังนี้

- 1) การสร้างกระบวนการรับรู้ความเชี่ยวชาญของสถาปนิก แต่ละสาขาวิชาชีพให้กับหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นรับทราบตามกฎหมายวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ รวมถึงการสร้างการรับรู้ต่อผู้ว่าจ้างตามประเภทและลักษณะงานที่ต้องการใช้วิชาชีพตามความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของสถาปนิกแต่ละสาขา
- 2) การประสานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่บัญญัติกฎหมาย คือ สภาสถาปนิก กับหน่วยงานที่กำกับดูแลการใช้บังคับกฎหมาย คือ กรมโยธาธิการและผังเมือง และหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัด คือ สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง สำนักงานที่ดิน สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และหน่วยงานที่ปฏิบัติตามกฎหมาย คือ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับในจังหวัด จัดทำคู่มือและแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543
- 3) การสร้างเสริมความเข้มแข็งขององค์กรวิชาชีพที่มีเอกภาพ ได้แก่ การจัดตั้งกรมการสถาปนิกส่วนภูมิภาคให้ครบทั้ง 4 สาขาวิชาชีพ การรวมกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพในภูมิภาคต่าง ๆ และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรทางวิชาชีพ ในการขับเคลื่อนวิชาชีพอย่างมั่นคงเข้มแข็งในระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค

6. ข้อเสนอแนะ

สำหรับรายละเอียดแต่ละส่วนในการสร้างระบบและกลไกการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ควรมีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะปลีกย่อยดังต่อไปนี้

- 1) จัดทำหนังสือแจ้งเวียนหน่วยงานส่วนกลางไปยังหน่วยงานส่วนภูมิภาคเพื่อใช้บังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายวิชาชีพ
- 2) การออกหนังสือรับรองการได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมที่ออกโดยสภาสถาปนิกให้ครอบคลุมทุกสาขาวิชาชีพโดยแยกรายละเอียดการกรอกข้อมูลตามประเภทงานและการใช้บังคับหนังสือรับรองทุกหน่วยงานให้ปฏิบัติตามควบคู่กับสำเนาใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ หรือแทนสำเนาใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (รูปที่ 6)
- 3) จัดทำคู่มือและแนวทางการปฏิบัติงาน สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 และจัดอบรมให้ความรู้สม่ำเสมอ
- 4) ยกระดับศักยภาพของสภาสถาปนิก สมาคมสถาปนิกผังเมืองไทย และกรมการสถาปนิกส่วนภูมิภาค เพื่อเป็นกำลังสำคัญของการรวมกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพในพื้นที่แต่ละจังหวัดในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม สาขาต่าง ๆ
- 5) การเพิ่มเติมรายชื่อและตำแหน่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 ในหน่วยงานราชการส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับกฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อธิบดีกรมที่ดิน รองอธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (รูปที่ 7)

- 6) การเพิ่มเติมรายชื่อและตำแหน่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 ในหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับกฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549 สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าพนักงานที่ดิน เฉพาะในเขตจังหวัดนั้น หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เฉพาะในเขตจังหวัดนั้น และผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เฉพาะในเขตจังหวัดนั้น (รูปที่ 7)
- 7) การระบุสาขาวิชาชีพในกฎหมายพระราชบัญญัตินั้น ๆ ตามสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรง รวมถึงการระบุคุณวุฒิและคุณสมบัติของสาขาวิชาชีพในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิตามกฎหมายแต่ละฉบับ เพื่อให้มีบทบาทต่อการเป็นคณะกรรมการร่วมตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของวิชาชีพโดยตรง
- 8) การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับบทลงโทษแก่ผู้ที่ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ไม่ตรงกับสาขาที่ตนเองไม่ได้มีใบอนุญาตและความผิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณของวิชาชีพสถาปนิก

การบังคับใช้กฎหมายที่ขาดการกำกับดูแลหน่วยงานราชการให้ปฏิบัติตามคำสั่งทางการปกครองอย่างเคร่งครัด ขาดการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้ที่ต้องการใช้บริการสถาปนิกไม่ทราบขั้นตอนการว่าจ้างหรือปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งจะต้องใช้สถาปนิกสาขาใดในการทำงานประเภทใด แต่ละประเภทให้เหมาะสมตามกฎหมาย แม้สถาปนิกผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในสาขาสถาปัตยกรรมนั้น ก็ขาดการเตรียมความพร้อมในการประกอบวิชาชีพจากตัวบทกฎหมายดังกล่าว จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาในการใช้บังคับกฎหมายวิชาชีพ เกิดจากความไม่เข้าใจในเนื้อหาของกฎหมายขาดคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543 รวมถึงความรู้ความเข้าใจของผู้ที่ต้องการใช้บริการสถาปนิกแต่ละสาขา และการให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องการใช้บริการสถาปนิกมองเห็นความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันตามกฎหมายของสถาปนิกแต่ละสาขา

นอกจากนี้ สมาสถาปนิก สมาคมสถาปนิกผังเมืองไทย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน (ภาคเหนือ/ภาคอีสาน/ภาคใต้) จะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมืองมีบทบาทต่อสังคมไทยและเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น

รูปที่ 6 แสดงหนังสือรับรองตามประเภทงานในสาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง งานวางผังออกแบบจัดสรรที่ดินและวางผังออกแบบพื้นที่กลุ่มอาคาร 3 หมื่นตารางเมตรขึ้นไปตามกฎหมาย (ที่มา: สมาสถาปนิก)

- สภาสถาปนิก. (2549). กฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2549. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2565. จาก <https://act.or.th/th/legal-2/>
- สภาสถาปนิก. (2558). ข้อบังคับมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2558 และประกาศมาตรฐานสาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง พ.ศ.2558. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2565. จาก <https://act.or.th/th/legal-3/>
- สภาสถาปนิก. (2561). ข้อบังคับสภาสถาปนิก ว่าด้วยการพักใช้และการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ. 2561. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2565. จาก <https://act.or.th/th/legal-3/>
- สภาสถาปนิก. (2564). ข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยหลักเกณฑ์ของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับ พ.ศ.2565. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2565. จาก <https://act.or.th/th/legal-3/>
- สภาสถาปนิก. (2564). ข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยการประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ พ.ศ. 2564. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2565. จาก <https://act.or.th/th/legal-3/>
- สภาสถาปนิก. (2565). คำสั่งคณะกรรมการสภาสถาปนิก ที่ 33/2565 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการรวบรวมและให้คำปรึกษาข้อกฎหมายในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม. กรุงเทพฯ.
- สภาสถาปนิก. (2565). หนังสือตอบกลับ ที่ สภส 248/2565 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบข้อหารือ. กรุงเทพฯ.
- สภาสถาปนิก. (2565). ข้อบังคับสภาสถาปนิก ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2565. จาก <https://act.or.th/th/legal-3/>
- สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. (2547). คู่มือสถาปนิก 2547 เล่ม 1-2. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2565 จาก <https://asa.or.th/handbook/handbook2547/>
- ศาลากลางจังหวัดพังงา. (2564). หนังสือเวียนจังหวัดพังงา ที่ พง 0022/ว 5536 เรื่อง การปฏิบัติให้เป็นไปตามการควบคุมวิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง. พังงา.